

Asia: VN/17576/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vammaisfoorumi ry on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 228 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta henkilöä.

Vammaisfoorumi muistuttaa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevasta yleissopimuksesta ja erityisesti sen koulutusta käsittelevästä artiklasta 24. Kyseinen artikla velvoittaa sopimusvaltioita varmistamaan vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden koulutukseen yleisessä koulutusjärjestelmässä. Vammaisella oppilaalla on myös oikeus saada opiskeluunsa riittävä ja yksilöllinen tuki. Suomi on ratifioinut YK:n vammaissopimuksen ja se on voimassa lain tasoisena.

Lisäksi on välttämätöntä ottaa huomioon perustuslain (731/1999) yhdenvertaisuutta käsittelevän 6 §:n sekä yhdenvertaisuuslain (1325/2014) säännökset. Yhdenvertaisuuslaissa säädetään muun muassa kohtuullisista mukautuksista.

Vammaisfoorumi kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laista oppivelvollisuuden muuttamisesta sekä siihen liittyvistä laeista. Oppivelvollisuuden laajentaminen oli suuri muutos ja se on yllättänyt monet toimijat. Vammaisfoorumi pitää myönteisenä nopeaa reagointia muuttuneen tilanteen myötä nousseisiin epäkohtiin.

Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että perusasteella tehdyn erityisen tuen päätöksen velvoittava luonne korostuu. Vammaisfoorumi pitää myönteisenä, että laissa ammatillisesta koulutuksesta

huomioidaan erityisestä tuesta ja poikkeamisesta päättäminen. On tärkeää, että ammatillisissa oppilaitoksissa hyödynnetään perusopetuksen aikana kerääntynyt tieto opiskelijan tuen tarpeesta. Erityistä tukea saavien opiskelijoiden lisäksi myös tehostettua tukea saavilla opiskelijoilla on tuen tarpeita, jotka tulee huomioida. On tärkeää, että tieto oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja siihen liittyvistä tukitoimista siirtyy toiselle asteelle. Tehostetun ja erityisen tuen tarjonnassa ja määrittelykriteereissä on kuntakohtaisia ja alueellisia eroja. Oppilas voi siis päätyä samanlaisilla tuen tarpeilla yhdessä kunnassa tehostetun tuen ja toisessa erityisen tuen piiriin.

Koskien opiskelupaikan osoittamista Vammaisfoorumi ehdottaa, että lainsäädäntöä tarkennettaisiin koskien vaatimaan erityiseen tukeen oikeutettuja oppivelvollisia. Edellä mainitut oppivelvolliset tulisi ohjata koulutukseen nopeammin. Kahden kuukauden odotusaika on liian pitkä ja Vammaisfoorumi ehdottaa ajan tarkempaa määrittelyä niin, että vaatimaan erityiseen tukeen oikeutetuille oppivelvollisille osoitettaisiin opiskelupaikka jo yhden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta. Vammaisfoorumi kantaa edelleen huolta vaativan erityisen tuen opiskelupaikkojen määrästä ja tämän lakiesityksen velvoittavuudesta vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjille varata tarpeeksi opiskelupaikkoja.

Vammaisfoorumi haluaa edelleen korostaa, että kaikissa oppilaitoksissa ja erityisesti ammatillisissa erityisoppilaitoksissa, tulee olla tarvittavaa osaamista ja ammattitaitoa vammaisten opiskelijoiden ohjaamiseen, opettamiseen ja kohtaamiseen. Opiskelupaikkojen osoittamisen myötä tämä tarve tulee entistä ajankohtaisemmaksi. Vammaisfoorumi toivoo, että oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia vammaisten opiskelijoiden ohjaukseen, opettamiseen ja arkeen arvioidaan ja tutkitaan. Tähän tutkimukseen tulisi myös sijoittaa resursseja.

Vammaisfoorumi pitää myönteisenä koulutuksen järjestäjän velvollisuutta arvioida oppivelvollisen erityisen tuen tarve perusopetuksessa tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Vammaisfoorumi on huolissaan Kelasta ja kuntien vammaispalvelusta haettavien palvelujen määrästä. On tärkeää, että tuen arvioinnin lisäksi oppilaitokset tukevat, auttavat ja neuvovat vanhempia tukitoimia haettaessa. Vanhempia ei tule jättää yksin muissakaan opintoihin liittyvissä ongelmatilanteissa (esimerkiksi lapsen kieltäytyminen opinnoista). Oppilaitosten tulisi olla aktiivisesti mukana kehittämässä sektorirajojen ylittävien verkostojen (esimerkiksi hyvinvointialueiden kuraattori –ja psykologipalvelut, kuntoutus, vammaisjärjestöt) yhteistyötä, joissa niin opiskelija kuin hänen huoltajansa ovat mukana.

Koskien seurantasuunnitelmaa Vammaisfoorumi toivoo vammaisuudesta yhtä seurannan kriteeriä, sillä tuen muodot voivat koskea muitakin kuin vammaisia oppilaita. Vammaisiin henkilöihin kohdistuu syrjintää ja seurannan kautta olisi mahdollista tehdä tätä syrjintää näkyväksi ja puuttua siihen. Oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutukset eri tavoin vammaisiin ihmisiin tulisi selvittää myös, tarvittaessa erillistutkimuksen avulla. Vammaisten henkilöiden osallistaminen seurantaan, arviointiin ja kehittämiseen tulee nähdä juridisena velvoitteena ja se pitää varmistaa.

Koskien opintojen keskeyttämistä, Vammaisfoorumi haluaa muistuttaa, että opinnot saattavat myös keskeytyä oppilaitoksen haluttomuuteen tai osaamattomuuteen järjestää riittävää tukea tai puutteellisiin resursseihin. Tähän ilmiöön tulisi puuttua voimakkaammin. Erityisesti oppivelvollisuuden keskeyttämistä jo perusopetuksen aikana tulisi välttää viimeiseen saakka.

Vammaisfoorumi haluaa myös muistuttaa koko koulutuspolun kattavan yhtenäisen tuen omaksumisen tärkeydestä. Yhtenäisen tuen malli edesauttaa erilaista tukea tarvitsevien tuen tarpeiden kohtaamisen saumattoman jatkumisen ja se myös vähentää eri oppiasteiden tarvetta suorittaa erillisiä arvioita. Yhtenäisen tuen mallin avulla tuen tarpeen arviointi helpottuu.

Kyröläinen Anni
Vammaisfoorumi ry